CZU: 343.9:343.3 **DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.12156369**

RISCURILE CRIMINALITĂŢII LA ADRESA STATULUI DE DREPT

Botnaru Stela

doctor în drept, conferenţiar universitar, prodecan, Facultatea de Drept,
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID ID: 0000-0002-9739-4338

Miron Adriana

doctor în drept, Facultatea de Drept,
Universitatea Transilvania din Braşov

Crime,criminality and their threats, as well as the fight to prevent and combat them, are complex and mutidisciplinary concepts that involve multiple conceptual and operational approaches, from the social, legal, political, criminological, logical-system perspective. Although, the measures have intensified and the interventions of the conditions of an economic-financial crisis that has not ended, there has been a high multiplication of illegal acts commited in the social, economic-financial field, banking, including blackmail, corruption even with a lot of violence and aggressivity. Acts of high crime commited through violence and corruption tend to become particularly intens and dangerous for the stability and security of institutions, groups and individuals, being associated with those of organized crime, terrorism and institutionalized violence, specific to the „subcultures” of violence and professionalized crime.

Key words: *crime, criminality, organized crime, corruption, consequences, prevention.*

Ca fenomen juridic, criminaliatea „cuprinde ansamblul comportamentelor umane considerate infracţiuni, încriminate şi sancţionate ca atare, în anumite condiţii, în cadrul unui sistem de drept penal, determinat concret geoistoric”[1]. În condiţiile în care infracţiunea este un eveniment, criminalitatea constituie un fenomen social care manifestă o anumită tendinţă determinată de regularitatea sau stabilitatea frecvenţelor în comiterea infracţiunilor.

Criminalitatea a existat şi va exista întotdeauna, motiv pentru care în opinia specialiştilor „este o utopie a ne gândi la stârpirea absolută a criminalităţii, tot ceea ce putem face este s-o reducem şi s-o îmblânzim”[2]. De asemenea, potrivit lui Emille Durkheian, unul din cei mai mari sociologi ai timpului „crima şi criminalitatea fac parte din societate, la fel de normal ca naşterea şi decesul, iar o societate fără crimă ar fi patologic supra-controlată”, astfel că „teoretic crima ar putea să dispară cu desăvârşire numai dacă toţi

[1] Dr. N. Moldoveanu, 1999, p. 13.
[2] Dr. Tr. Pop 1928, p. 67.

membrii societăţii ar avea aceleaşi valori, dar o asemenea standartizare nu este nici posibilă, şi nici de dorit”[3].

Fenomenul criminalităţii are o dimensiune naţională, constând în suma infracţiunilor ce se comit pe teritoriul unui stat, ceea ce nu comportă aspecte de cooperare infracţională transnaţională şi o dimensiune transnaţională, constând în totalitatea infracţiunilor care se comit şi se consumă prin cooperarea internaţională dintre infractori, care acţionează pe teritoriul mai multor state.

La nivel global, mutaţiile survenite în plan socio-economic şi politic, au determinat o serie de evoluţii importante în ceea ce priveşte criminalitatea organizată de mare anvengură. Statele continuă să fie ameninţate de noi şi noi forme de organizaţii criminale, situaţie în care există o serie de riscuri şi de ameninţări, dar şi de vulnerabilităţi care trebuie să alerteze autorităţile statului, responsabile cu prevenirea şi combaterea crimei organizate.

Examinarea factorilor generatori de criminalitate şi a consecinţelor sociale, economice, umane care se produc efectiv sau sunt susceptibile de a se produce prin comiterea de infracţiuni, şi care pot fi măsurate şi evaluate prin mijloace ştiinţifice şi diminuate în raport cu strategiile proiectate şi riscurile alocate, sunt foarte importante pentru stabilirea măsurilor necesare şi „îmblânzirea” criminalităţii, de prevenire şi combatere a crimei organizate.

Criminalitatea a cunoscut un trend ascendent în ultimii douăzeci de ani în România, motiv pentru care sentimentul de insecuritate al cetăţenilor s-a amplificat. În condiţiile absenţei unui control social riguros şi a unei justiţii tolerante şi ineficiente, corupţia şi criminalitatea organizată au atins niveluri atât de înalte, încât încrederea statului a ajuns să fie aproape inexistentă. Datorită oportunităţilor oferite de modernizarea şi diversificarea mijloacelor de comunicare, precum şi datorită unei mai mari deschideri a frontierelor în Europa, manifestările crimei organizate din România au căpătat un caracter transnaţional, desfăşurându-se, de cele mai multe ori, pe fondul coruperii unor funcţionari publici, cu atribuţii judiciare sau financiare, ori a unor funcţionari vamali sau poliţişti care asigură paza frontierelor.

Caracteristica generală a evoluţiei marii criminalităţi din România o constituie menţinerea unui trend ascendent, ceea ce reprezintă o ameninţare serioasă a dezvoltării armonioase şi echilibrate a statului de drept din România. Aceasta este cu atât mai evident, cu cât în prezent este dovedit faptul că „marile edificii criminale, cu domesiuni transnaţionale, se construiesc şi se dezvoltă din

[3] Tudor Amza, 2002, p. 420.

interesul şi cu sprijinul autorităţilor statatle”, iar „geneza lor trebuie căutată în perimetrul intereselor de putere, căci este limpede faptul că în cele mai avansate democraţii, s-a produs fuziunea dintre elitele puterii şi criminalitatea organizată”[4].

Din punct de vedere al intensităţii riscurilor şi al pericolului social produs, se poate face deosebire între: mica criminalitate şi marea criminalitate.

Mica criminalitate este reprezentantă de criminalitatea „de vitrină”, produsă prin: furturi din magazine, furturi din locuinţe, furturi din buzunare, furturi din maşini etc., ceea ce constituie domeniul cel mai sensibil şi cu impact direct asupra cetăţenilor, care sunt afectaţi de frecvenţa cu care sunt săvârşite astfel de fapte.

Marea criminalitate este reprezentată de criminalitatea judiciară şi economico-financiară, de criminalitatea organizară şi criminalitatea transnaţională. Faptele antisociale circumscrise fenomenelor marii criminalităţi, sunt fapte prin care se aduc atingeri dintre cele mai grave principiilor fundamentale, principii ale statului de drept, principii care stau la baza organizării şi funcţionării societăţilor moderne şi performante.

Pe fondul unei legislaţii neadaptate situaţiei reale, coroborat cu deschiderea frontierelor, în vederea realizării unui comerţ liber, între statele Uniunii Europene, nivelul criminalităţii judiciare şi economico-financiare, în general, şi a economiei subterane, în special, au fost într-o permanenţă creştere, constituind o bază solidă pentru dezvoltarea criminalităţii organizate în România şi consolidarea ulterioară a criminalităţii transnaţionale, acţiune subsecventă fenomenului ireversibil al globalizării.

Criminalitatea juridiciară şi economico-financiară, în care criminalitatea judiciară este constituită din infracţiuni contra vieţii, sănătăţii şi integrităţii corporale, infracţiuni judiciare contra patrimoniului, în special omucideri, tâlhării, jafuri armate sau nu etc., comise cu diferite grade de violenţă, iar criminalitatea economico-financiară este constituită din infracţiuni de serviciu şi în legătură cu serviciul, infracţiuni economice contra patrimoniului, infracţiuni de fals de monede, timbre sau alte valori, infracţiuni la regimul stabilit pentru anumite activităţi economice, precum şi din „infracţiuni de spălare de bani şi lipsă de vigilenţă în materie de operaţiuni financiare”[5]. Amploarea şi complexitatea infracţiunilor, precum şi tendinţele evolutive, spre o înaltă specializare a infractorilor, au definit caracteristicile criminalităţii economico-financiare din România.

[4] Costică Voicu, 1997, p. 14.
[5] N. Queloz, 2002, p. 126.

Criminalitatea organizată este criminalitatea „profesioniștilor” în materie, care își are originile în diferite asocieri cu caracter infracțional, în funcționarea unor societăți fantomă și a paradisurilor fiscale, având drept scop comiterea de crime la comandă, sustragerea de la plata obligațiilor fiscale, exploatarea slăbiciunilor pentru obținerea de câștiguri și profituri uriașe, de mare influență și putere, prin orice mijloace legale și ilegale.

Metodele utilizate în criminalitatea organizată pentru realizarea scopurilor țin de exercitarea de amenințări, șantaje, violență, diferite forme ale traficului organizat. Dar și „corupție, manipulări, fraude, spălarea banilor, valorile prejudiciare fiind: viața, libertatea, integritatea fizică, securitatea publică și libertățile democratice”[6]. Metodele și mijloacele utilizate de criminalitatea organizată sunt de natură a slăbi încrederea și siguranța civică, prin compromiterea statului de drept și a credibilității autorităților publice.

Astfel, activitățile infracționale derulate de grupările criminale organizate sunt favorizate de coruperea și complicitatea unor înalți oficiali din cadrul instituțiilor administrative și de aplicare a legii, în special funcționari cu atribuții de execuție, fapt ce impune intensificarea și diversificarea măsurilor, pentru prevenirea producerii actelor și faptelor de corupție în care să fie antrenați reprezentanți ai instituțiilor statului.

În ceea ce privește România, în ultima perioadă, periculozitatea deosebită a tipologiei grupărilor infracționale actuale, fapt care determină, în plan intern și internațional, amenințări reale prin:

- creșterea interesului pentru România, a grupărilor criminale străine, cauza reprezentând-o importanta poziție geostrategică;
- continua specializare a grupărilor criminale, accesul la ultimile tehnologii și angajarea de persoane și experți cu diverse specializări, necesare îndeplinirii scopurilor infracționale;
- evoluția tot mai puternică a grupărilor infracționale din România din punct de vedere financiar, prin racordarea acestora la rețelele internaționale de crimă organizată și prin plasarea câștigurilor ilicite, în diferite zone economice și geografice.

În acest context, multiplicarea și diversificarea amenințărilor la adresa statului de drept, a ordinii și siguranței publice, prin analiza permanentă a evoluțiilor mediului intern de securitate, se identifică o creștere a agresivității organizațiilor anarhiste, a grupărilor antiglobalizare sau a sectelor

[6] Costică Geamănu, 2006, p. 18.

pseudoreligioase, atragerea unui număr tot mai mare de adepți, precum și creșterea frecvenței acțiunilor acestor organizații.

Din ce în ce mai prezent în România este și fenomenul criminalității informatice, care se manifestă prin creșterea numărului de cazuri înregistrate și organizarea celor ce comit astfel de fapte în adevărate grupări infracționale, precum și reorientarea grupărilor criminale care în trecut comiteau infracțiuni din sfera traficului de persoane, traficului internațional de autoturisme și traficului de droguri către infracțiuni de natură informatică.

Principalii factori care au determinat reorientarea grupărilor criminale către infracțiuni informatice sunt legați de obținerea de câștiguri materiale mari într-un timp relativ scurt și cu riscuri relativ mici. Acest fenomen afectează imaginea României, întrucât activitățile infracționale au ca țintă importante instituții publice și financiare sau cetățeni străini, ceea ce conduce la slăbirea încrederii în instituțiile abilitate și autoritățile din România.

Criminalitatea transnațională include toate formele criminalității organizate și este legată de globalizare în general, drept urmare, de globalizarea fenomenului criminalității, în special, reprezentând cea mai mare problemă a secolului XXI, ceea ce implică conștientizarea necesității articulării și consolidării eforturilor tuturor statelor, în vederea combaterii și ținerii sub control a forțelor și grupărilor criminale internaționale.

România și cetățenii eu sunt membri ai societății de risc global, având în vedere că grupările criminale sunt cele care profită din plin de liberalizarea condițiilor de circulație a persoanelor și a mărfurilor, dar mai ales de progresul exponențial al tehnologiei și comunicațiilor, reprezentate de internet, email, telefonie mobilă etc., care au deschis noi perspective ascensiunii activităților criminale naționale și internaționale.

În condițiile dezvoltării tehnologice și a accesului la informație, societatea de risc global se caracterizează prin producerea unor mutații spectaculoase, respectiv prin trecerea de la criminalul amator la criminalul profesionist și bine organizat, pentru minimizarea riscurilor pe care le presupune activitatea infracțională.

Astfel, instituțiile de poliție F.B.I. și cele care sunt membre ale O.I.P.C. – INTERPOL, au dezvoltat o abordare extrem de pragmatică a acestui fenomen din care rezultă că principalele caracteristici ale criminalului profesionist sunt cele referitoare la: planificarea și pregătirea actelor criminale; executarea actelor criminale; utilizarea produselor rezultate în urma săvârșirii infracțiunilor, relațiile dintre autori, structura grupărilor sau organizațiilor criminale și asistența pentru membrii grupului criminal.

Mari schimbări de paradigmă în abordarea fenomenului criminalității asociat acestora au adus fenomenele de globalizare care implică luarea în considerare a activităților antisociale ale actorilor globali ai criminalității cu impact negativ puternic în stabilirea economică și financiară a statului, în asigurarea și menținerea integrității personalului instituțiilor publice, precum și a ordinii și siguranței publice.

În prezent, fenomenul infracțional din România se remarcă prin: complexitate și comiterea unor noi genuri de infracțiuni, cum ar fi cele referitoare la criminalitatea informatică și pirateria comercială etc., profesionalizarea și specializarea infractorilor, prezența faptelor de mare corupție și amplificarea fenomenului criminalității transfrontaliere.

Principalele riscuri și amenințări la adresa statului și a siguranței publice reprezintă existența unei probabilități ca o amenințare existentă să fie capabilă să exploateze o vulnerabilitate existentă ce poate cauza pagubă.

Vulnerabilitatea în domeniul ordinii și siguranței publice reprezintă existența unei slăbiciuni care permite unei amenințări existente ori potențiale să producă o pagubă prin:

- degenerarea unor tensiuni social-economice;
- creșterea nivelului de securitate a persoanelor;
- desfășurarea unor acțiuni specifice războiului psihologic;
- scăderea autorității unor instituții ale statului;
- diminuarea încrederii populației în instituțiile statului;
- extinderea îngrijorătoare a actelor de corupție;
- manifestări antinaționale, extremiste, xenofobe etc.

Riscurile ce pot amenința securitatea și stabilitatea statelor est-europene, printre care și România, sunt date, în principal:

- de tensiunile ce se manifestă la nivelul întregii zone, generate de tendințele diferitelor comunități etnice, culturale și religioase;
- de autonomizare și de integrare la nivel regional;
- de extinderea în spațiul est și sud-est-european a unor fenomene de tipul terorismului internațional, traficului ilegal de persoane, bunuri, droguri, armament, materiale și substanțe nucleare, radioactive și toxice;
- de dezastrele ecologice și tehnologice provocate în mod intenționat.

Principalele riscuri și amenințări la adresa statului și a siguranței publice în mediul internațional sunt reprezentate de:

- consolidarea și dezvoltarea filierelor criminalității organizate;
- creșterea pericolului terorist;

- creşterea interesului în unele medii de afaceri din străinătate pentru obţinerea pachetului majoritar de acţiuni prin operaţiuni financiare ilegale;
- diversificarea formelor şi procedeelor utilizate pentru spălarea banilor;
- proliferarea traficului ilegal cu arme uşoare şi creşterea posibilităţii de scăpare de sub control a sistemelor de gestionare a armelor de nimicire în masă;
- manifestarea tendinţelor de autonomizare pe baza criteriilor etnice şi religioase;
- diminuarea accesului la resurse strategice, tehnologii şi echipamente informaţionale de vârf;
- amplificarea fenomenului migraţiei ilegale etc.

Conluzii

Noile tendinţe din evoluţia contemporană a marii criminalităţi din România demonstrează pericolul şi ameninţările acesteia la adresa statului de drept asupra dezvoltării economico-sociale durabile, coerente şi armonioase, precum şi asupra dreptului cetăţenilor de a trăi în siguranţă. În condiţiile ascensiunii fără precedent a criminalităţii organizate, se produce instituţionalizarea raporturilor criminale din cauza marii corupţii endemice şi sistemice, sindrom de supraadaptare în cadrul relaţiilor de tip clientelar care ajunge treptat să se sprijine pe valorile negative ale sistemului statal şi instituţional. Astfel, spectrul marii criminalităţi este reprezentat de faptul că pe poziţii oficiale şi legale s-a ajuns să se comită şi fapte ilegale de mare criminalitate care reprezintă o ameninţare la adresa statului, stat care ar trebui să funcţioneze doar pe baza principiilor recunoscute ale statului de drept.

Indicatorii stării infracţionale demonstrează că pentru a opri valul de ameninţări la adresa statului de drept, a ordinii şi siguranţei publice, produse de infracţiunile de mare violenţă, de marea criminalitate economico-financiară, de criminalitatea organizată şi de criminalitatea transnaţională, este necesară o nouă abordare, mult mai complexă şi flexibilă în sistem integrat, cu participarea tuturor factorilor responsabili naţionali şi internaţionali.

Referinţe:

1. VOICU Costică. Criminalitatea afacerilor. Tipografia Inspectoratului General al Poliţiei, Bucureşti, 1997.
2. POP Traian. Curs de criminologie. Cluj, 1928.
3. PITULESCU Ion. Al treilea război mondial: crima organizată. Editura Naţională, Bucureşti, 1996.

4. MOLDOVEANU N. Criminalitatea economico-financiară. Editura Global Print, Bucureşti, 1999.
5. AMZA Tudor. Criminologie, tratat de teorie şi politică criminologică. Editura Lumina Lez, Bucureşti, 2002.
6. VOICU Costică, VOICU Adriana Camelia, GEAMĂNU Ioan. Criminalitatea organizată în domeniul afacerilor. Editura Pildner, Bucureşti, 2006.